

Predbežná správa o prezentácii srbskej politickej scény v médiách (28. august - 18. september 2000)

Uverejnené 20. septembra 2000

Agentúra Media Works rozvíja nezávislý a nadstranícky projekt systematického monitorovania mediálnej prezentácie prezidentských a parlamentných volieb vo FRJ naplánovaných na 24. septembra 2000. Výsledky projektu nemajú slúžiť na zvýhodňovanie jednotlivých kandidátov alebo politických strán. S využitím presnej a rigorózneho metodiky sa Media Works usiluje zistiť, či médiá poskytujú objektívne a vyvážené informácie o udalostiach spojených s blížiacimi sa prezidentskými voľbami, na základe ktorých by občania Srbska mohli robiť kvalifikované a informované volebné rozhodnutia.

Základná úloha masovokomunikačných prostriedkov pri poskytovaní informácií, ktoré občania potrebujú na uskutočňovanie informovaných rozhodnutí, sa najvýraznejšie prejavuje v čase volieb. Ľudia sa pri volebnom rozhodovaní často riadia tým, čo sa dozvedia z masovokomunikačných prostriedkov. Informácie poskytované médiami zohrávajú významnú úlohu pri rozvrstvení voličskej základne. Vyváženosť a nadstraníckosť mediálnej prezentácie politických strán, kandidátov a udalostí tvorí dôležitú súčasť „rovného ihriska“, ktoré je *conditio sine qua non* skutočne slobodných volieb. Aj keď, že poskytovanie zodpovedných a pravdivých informácií by malo byť samozrejmosťou u všetkých médií, táto požiadavka sa týka najmä štátnych masovokomunikačných prostriedkov, ktoré sú financované z peňazí daňových poplatníkov.

Táto správa sa týka monitorovania médií, ktoré sa uskutočnil od 29. augusta do 18. septembra 2000 a boli pri ňom využité kvantitatívne a kvalitatívne analytické metódy. Pomocou kvantitatívnej analýzy sa zisťoval priestor venovaný vysielaniu súvisiacemu s voľbami. Predmetom monitorovania bola štátna televízia, jedna súkromnej televízia, štyri miestne televízne kanály a štyri denníky s celoštátnou pôsobnosťou. Cieľom kvalitatívnej analýzy bolo zistiť, či bol obsah informácií o politických stranách a kandidátoch pozitívny alebo negatívny.

Po troch týždňoch monitorovania spravodajských relácií televíznych staníc RST, Studio B, TV Kragujevac, TV Kraljevo, TV BK, TV5 Nis a denníkov Blic, Glas, Vechernje novosti a Politika agentúra Media Works zistila veľké rozdiely v charaktere správ ponúkaných jednotlivými médiami ako aj v spôsobe, akým boli významné politické subjekty vykresľované. Toto je prvá zo správ, ktoré bude Media Works pravidelne uverejňovať počas septembrových volieb ako aj po ich skončení.

- 70% času venovaného politickým udalostiam v spravodajstve RTS patrilo prezidentovi Miloševićovi, vláde a koalícii SPS-JUL. Stranám, ktoré nie sú súčasťou vládnej koalície, patrilo 9% politického spravodajstva. Štátna televízia zobrazovala súčasného prezidenta, vládu a vládnu koalíciu v pozitívnom svetle, zatiaľ čo Demokratická opozícia Srbska a jej kandidát V. Kostunica boli vykreslení výlučne negatívne. RTS taktiež neposkytla priestor opozičným názorom.
- Studio B a TV BK boli vo svojej podpore prezidentovi Miloševićovi, vláde a koalícii SPS-JUL tiež dôsledné jednak z hľadiska poskytnutého spravodajského priestoru ako aj spôsobu podávania informácií, ktorý bol prevažne pozitívny.
- TV Kragujevac, TV Kraljevo a TV NIS ponúkali svojim divákovi odlišný obraz, lebo poskytli viac

priestoru informáciám o aktivitách opozičných strán a kandidáta Demokratickej opozície Srbska V. Kostunicu. Aj charakter spravodajstva bol zväčša neutrálny alebo pozitívny. Na druhej strane členovia koalície SPS-JUL, prezident Milošević a vláda boli vykresľovaný prevažne negatívne.

- Monitorované tlačové médiá ponúkali názorovú rôznorodosť. Kým štátne noviny Politika a Večernje novosti boli jednoznačne a otvorene na strane súčasného prezidenta a vládnej koalície SPS-JUL, Blic a Glas podporovali Demokratickú opozíciu Srbska a jej prezidentského kandidáta V. Kostuniča.

LEGISLATÍVNO REGULAČNÝ RÁMEC MÉDIÍ

Článok 46 srbskej ústavy zaručuje občanom Srbska právo na presné informácie. Ostatné srbské zákony upravujúce televízne a rozhlasové vysielanie zaväzujú médiá k poskytovaniu vyvážených a presných informácií. Okrem toho najzákladnejšie medzinárodné normy platné v oblasti ľudských práv a občianskych slobôd ako aj profesionálnej novinárskej etiky vyzdvihujú slobodnú a nezávislú tlač, ktorá poskytuje vyvážené, nestranné a presné informácie.

Elektronické médiá

Štátna televízna stanica RTS má pokrytie takmer v celom Srbsku. Otvorene vyzdvihuje priaznivcov úradujúceho prezidenta a vlády, pričom vo všeobecnosti ignoruje akékoľvek opozičné názory. Náklonnosť k prezidentovi Miloševićovi, vláde a vládnym silám je zrejmá z dĺžky trvania a charakteru prezentácie, ktorý im táto televízia v hlavných správach venovala. RTS odvysielala vyhlásenia vodcov Demokratickej opozície Srbska, v ktorých sa negatívne vyjadrovali o vládnucej koalícii, ako aj informáciu o neschopnosti DOS a SPO dosiahnuť dohodu. Na rozdiel od vyčerpávajúcej prezentácie koalície SPS-JUL, táto celoštátna televízia vôbec neinformovala o volebnej kampani DOS a jej kandidátovi Kostunicovi. Venovala mu iba príspevky, v ktorých sa objavoval v negatívnom kontexte (incidenty na zhromaždeniach alebo zábery na malé hlúčky priaznivcov, atď.). Na druhej strane vládne sily boli vykresľované v pozitívnom kontexte úspešnej obnovy krajiny po bombardovaní (výstavba 10 000 bytov), zdravotných a sociálnych reforiem alebo prosperujúceho poľnohospodárstva. V sledovanom období poskytla RTS 70% (13 hod. 44 min.) svojho politického spravodajstva výlučne prezidentovi Miloševićovi, vláde a koalícii SPS-JUL, ktorých vykresľovala v prevažne pozitívnom a neutrálnom svetle. Pre porovnanie, členovia DOS získali iba 5% času a informácie o nich boli prevažne negatívne. Z celkového času sa členom koalície SPS-JUL ušlo 9 hodín a 15 minút, prezidentovi Miloševićovi 2 hod., 16 min. a vláde 2 hod. a 6 min spravodajského priestoru. Kandidát DOS V. Kostunica získal iba 30 min. negatívnych alebo neutrálnych informácií.

Studio B, miestna televízna stanica so sídlom v Belehrade, venovala 36% svojho spravodajstva v hlavnom vysielacom čase informáciám o priaznivcoch prezidenta Miloševića, vláde a koalícii SPS-JUL. Náklonnosť k týmto politickým subjektom nebola až taká výrazná ako v prípade RTS, no napriek tomu boli vykresľované iba v pozitívnom alebo neutrálnom svetle. Demokratickej opozícii Srbska bolo venovaných 21% zväčša neutrálnych alebo negatívnych informácií. Politické zafarbenie tejto televíznej stanice jasne vypovedá o favorizovaní SRS (17% celkového času) a jej prezidentského kandidáta T. Nikoliča, ktorému bolo venovaných 22 min. zväčša neutrálnych alebo pozitívnych informácií.

TV BK je súkromná televízna stanica, ktorej signál pokrýva oblasť hlavného mesta, ale aj ďalších srbských regiónov. Politické spravodajstvo tejto televíznej stanice sa výrazne prikláňalo na stranu SPS-JUL, súčasného prezidenta a vlády. Takmer 100% celkového času venovala táto televízia

informovaní o aktivitách vládnych síl a prakticky ignorovala opozičné názory. Členom strany JUL (najmä však jej vodcovi Markovičovi) boli venované takmer 2 hodiny výlučne pozitívnych informácií. Pre porovnanie, V. Kostunica „bodoval“ na TV BK iba 4. sekundy.

Na rozdiel od predchádzajúcich televíznych staníc miestna televízia TV Kraljevo poskytla takmer dve tretiny (67%) svojho hlavného politického spravodajstva pozitívnym alebo neutrálnym informáciám o Demokratickej opozícii Srbska. Na druhej strane členom koalície SPS-JUL, úradujúcemu prezidentovi a vláde venovala len 17% zväčša neutrálnych alebo negatívnych informácií. Súčasný prezident získal takmer 17 min. zväčša neutrálnych alebo negatívnych informácií, kým V. Kostunicovi sa dostalo 31 minút zväčša neutrálnych alebo pozitívnych informácií.

TV Kragujevac je ďalšou televíznou stanicou s miestnym dosahom. Táto televízia venovala 82% všetkým opozičným stranám. Politické zafarbenie tejto televízie svedčí o jej jasnej náklonnosti k stranám Koalicija Zajedno a SPO, o ktorých prinášala zväčša neutrálne alebo pozitívne informácie. Naproti tomu prezident Milošević získal iba 3% politického spravodajstva, pričom informácie o ňom boli prevažne neutrálne alebo negatívne. Spomedzi prezidentských kandidátov táto televízia podporovala V. Mihailoviča, ktorému venovala 38 minút prevažne neutrálnych alebo pozitívnych informácií.

TV Nis, miestna televízna stanica v meste Nis, venovala 33% svojho politického spravodajstva informovaní o aktivitách Demokratickej opozície Srbska, ktorú vykresľovala najmä neutrálne alebo pozitívne. Najviac času (takmer 43 min.) venovala neutrálnym alebo pozitívnym informáciám o V. Kostunicovi. Naproti tomu koalícia SPS-JUL, úradujúci prezident a vláda získali 28% z celkového času v podobe kritických alebo neutrálnych zmienok. Prezident Milošević získal 22 minút a bol zobrazovaný prevažne negatívne alebo neutrálne.

Tlačené médiá

Tlačené médiá (pokiaľ nie sú financované štátom) nemajú povinnosť informovať neutrálne. Z monitorovaných médií sa však iba Blic a Glas pokúsili priniesť svojim čitateľom vyvážené informácie.

Glas poskytol 33% priestoru Demokratickej opozícii Srbska s najväčším počtom neutrálnych informácií. Koalicii SPS-JUL, prezidentovi Miloševićovi a vláde sa ušlo 32% pričom kritike zo strany tohoto denníka boli podrobení najmä členovia SPS-JUL. Viac priestoru dostal V. Kostunica, ktorý bol vykreslený najmä v neutrálnom svetle, kým úradujúcemu prezidentovi sa ušlo menej priestoru a viac kritických poznámok.

Naproti tomu štátne tlačené médiá majú povinnosť zostať nestranné. Monitorovanie denníkov Politika a Večernje Novosti, dvoch štátom financovaných denníkov, dokázalo, že si túto povinnosť nesplnili.

Politika venovala takmer tri štvrtiny svojho politicky relevantného priestoru (72%) pozitívnej alebo neutrálnej prezentácii koalície SPS-JUL, prezidentova Miloševića a vlády. Na druhej strane, Demokratickej opozícii Srbska bolo venovaných len 5% v prevažnej miere negatívnych informácií z celkového politického priestoru. Politické zafarbenie tohoto denníka ukázalo jeho jasnú a otvorenú podporu prezidentovi Miloševićovi, ktorému noviny poskytli najväčší priestor zo všetkých prezidentských kandidátov, pričom informácie o ňom mali výlučne pozitívny charakter. Naopak V. Kostunicovi boli venované iba negatívne zmienky.

Večernje novosti tiež venovali 72% svojho priestoru prezidentovi Miloševićovi, vláde a koalícii SPS-

JUL, pričom všetci boli vykreslení iba neutrálne alebo pozitívne. Okrem toho, že denník zo všetkých prezidentských kandidátov venoval najväčší priestor prezidentovi Miloševičovi, jeho prezentácia bola výlučne pozitívna. Naproti tomu, Demokratická opozícia Srbska získala iba 6% priestoru a bola vykreslená v prevažne negatívnom alebo neutrálnom svetle. Prezidentský kandidát V. Kostunica bol zväčša vykresľovaný negatívne alebo neutrálne.